

Romano drom – romské cesty

Romové, známější pod dříve používaným jménem Cikáni, představují etnicky různorodou sociální vrstvu. Její příslušníci nabízeli venkovské společnosti určité dovednosti (především tzv. cikánské kovářství, které vyrábělo řetězy, hřebíky a jiné kovové zboží, koňské handlířství, spojované obvykle s léčením dobytka, výrobu kotovic aj.) a příležitostně také různé nádenické a pomocné práce. Žádný z těchto zdrojů obživy ale nepostačoval, a býval proto doplňován různými formami příživnictví (nejčastěji žebrotou, polním pychem, drobnými krádežemi). Všechny romské rodiny původně kočovaly a teprve pozvolna na některých místech jižní a jihovýchodní Moravy začínaly přecházet k usedlému způsobu života. Náznaky takového vývoje se dají vystopovat mj. z rakvických církevních matrik, kam byli Romové občas zapisováni, neboť se hlásili ke katolickému náboženství. Romano drom – romské cesty totiž procházely mj. také katastrálním územím Rakvic a při zastávkách se tam rodily romské děti nebo umírali nemocní.

V první polovině 19. stol. se v rakvických matrikách zemřelých vyskytuje jenom pár záznamů o úmrtích a následných pohřbech Romů (Alžběty Danielové 1802, Tomáše Daniela 1809 nebo Terezy Šarköziové 1850). Frekvence těchto záznamů se v matrikách začala zvyšovat od 60. let minulého století, a umožňuje tak určit nejenom romskou přítomnost, ale i několik rysů ze života Romů v tomto období.

Místo úmrtí nebo narození Romů zapisoval tehdejší farář František Milím do matrik slovy: „Na pastviskách u Rakvic“. Z toho tedy vyplývá, že romští kočovníci obývali stany nebo primitivní chatrče, které si stavěli pověděno nářečně na pasunkách v místní trati Trávníky. Děti byly označeny vesměs jako nemanželské, protože jednotlivé romské páry žily ve vztahu druh – družka a ten se nepovažoval za legitimní.

Živitelé rodin byli v matrikách zapsáni jako kočovní či toulaví Cikáni, někdy i konkrétněji jako cikánští kováři. Výskyt nejméně pěti těchto rodin, které pocházely z jihovýchodní Moravy nebo ze západního Slovenska, matrika uváděla pokaždé pouze jednou.

Výjimku představovala rodina Tomáše a Josefy Danielových, o které lze číst matriční záznamy z let 1867, 1874, 1876 a 1880. Z nich vyplývá, že rodina se na své trávnícké stanoviště zřejmě vracívala, přečkala tam obyčejně zimní měsíce a na jaře odtud znovu vyrážela na své kočovnické okruhy. Když se Tomášově dceři Barboře narodil roku 1874 syn Václav, byli mu za kmotry rolník Václav Rozsypal s manželkou Magdalénou; chlapec po šesti letech utonul a byl v Rakvicích také pohřben.

Manželé Rozsypalovi ostatně křtili už roku 1869 jiného romského novorozence, rovněž Václava, který byl tentokrát synem kováře Šimona Daniela a jeho ženy Eleonory, chlapec zemřel jako dvanáctiletý na záškrt a v Rakvicích byl také pohřben. Z obou případů se dá soudit, že rakvičtí občané přechodným pobytem uvedených rodin nebránili a trpěli její příslušníky ve svém sousedství.

Podle oddacích matrik bylo v rakvickém kostele roku 1883 požehnáno i jednomu smíšenému sňatku. Ženichem byl tenkrát Jan Vyška, Rom ze Sudoměřic, nevěstou služebná z Rakvic Anna Horniaková.

Obecní úřady se však volnému pohybu romských kočovníků a tuláků čím dál tím účinněji bránily a mnohde jim ani nedovolily vstupovat na své sídelní území. K takovému postupu hledaly a nacházely oporu jednak v nařízení rakouského ministerstva vnitra z roku 1888, jednak a zejména v čs. Zákoně o potulných cikánech z roku 1927.

Možná i díky těmto legislativním opatřením se Romové v Rakvicích nikdy trvale neusadili, i když se o to jejich rodiny ojediněle pokoušely a snažily.